

RADNA GRUPA ZA ANALIZU PODZAKONSKIH AKATA DRŽAVNE IZBORNE KOMISIJE I DEFINISANJE PREDLOGA ZA UNAPREĐENJE

Na trećoj sjednici Radne grupe, a nakon intenzivnog rada članova i komunikacije elektronskom poštom, utvrđeni su nacrti amandmana na podzakonska akta Državne izborne komisije, i to:

1. Pravila o radu biračkih odbora
2. Pravila o glasanju putem pisma
3. Pravila o određivanju i uređenju biračkih mjesta i o mjerama kojima se obezbjeđuje tajnost glasanja
4. Poslovnik o radu Državne izborne komisije
5. Etički kodeks organa za sprovođenje izbora

Nakon utvđenih nacrtu amandmana, isti se daju na javnu raspravu postavljanjem na sajt nevladinih organizacija koje su organizatori Radne grupe i/ili političkih subjekata i nevladinih organizacija članova radne grupe a zainteresovana javnost komentare može dostavljati na e-mail mitar.batrovic@mans.co.me ili na fax +382.20.266.328 do 3. jula 2016. godine.

Takođe, u periodu do 3. jula 2016. godine, nacrt amandmana biće konsultovan na posebnim sastancima koji će biti organizovani sa svim zainteresovanim opštinskim izbornim komisijama.

Napomena: Pored organizatora, članovi radne grupe su predstavnici sledećih političkih subjekata i organizacija civilnog društva: Demokratska partija socijalista (DPS), Socijalistička narodna partija (SNP), Socijaldemokratska partija (SDP), DEMOS, Socijaldemokrate Crne Gore (SDCG), Pozitivna Crna Gora (PCG), Bošnjačka stranka (BS), Demokratska Crna Gora (Demokrate), Građanski pokret ujedinjena reformska akcija (GP URA), Liberalna partija (LP), FORCA, Albanska alternativa (AA), Centar za demokratsku tranziciju (CDT) i Centar za monitoring i istraživanje (CEMI).

AMANDMANI NA PRAVILA O RADU BIRAČKIH ODBORA

AMANDMAN 1

U tački 1, podtački 1.2, nakon alineje 1, dodaje se nova alineja 2 koja glasi:

„Svako kašnjenje jednog ili više članova biračkog odbora obavezno se konstatuje u zapisniku o radu biračkog odbora.“

Postojeće al. 2, 3, 4, 5 i 6, postaju al. 3, 4, 5, 6 i 7.

Obrazloženje

Zakonska obaveza je da se svi članovi biračkog odbora na biračko mjesto pojave u 5.00 časova ujutru, kako bi započeli sa pripremom biračkog mjesta za glasanje. Ipak, praksa pokazuje da članovi biračkih odbora nerijetko kasne sa pripremnim aktivnostima, što predstavlja kršenje zakona. Zbog toga, smatramo da je potrebno propisati kao obavezu da se takvo kršenje zakona notira u zapisniku o radu biračkog odbora.

AMANDMAN 2

U tački 1, podtački 1.2. alineji 2 nakon riječi “uslovi za obavljanje glasanja” stavlja se zarez i dodaju se riječi “uključujući i pristupačnost za lica sa invaliditetom u skladu sa standardima pristupačnosti propisanim članovima 17, 18, 27 i 40 Pravilnika o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom.

Obrazloženje

Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata propisuje da se objekti u javnoj upotrebi moraju graditi, a postojeći sagrađeni prije 2008. godine prilagođavati, u skladu sa standardima pristupačnosti koji su propisani Pravilnikom o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom, dok Pravilnik u članu 50 propisuje obavezne elemente pristupačnosti u cilju ostvarivanja biračkog prava i ti se elementi odnose na parking, ulazni prostor, hodnike i glasačku kabinu. S tim u vezi, imajući u vidu da Zakon o izboru odbornika i poslanika propisuje obavezu opštinskih izbornih komisija da prilikom odabira biračkih mjesta vode računa da olakšaju pristup osobama sa invaliditetom, birački odbor prije početka glasanja prilikom utvrđivanja uslova za obavljanje glasanja treba da konstatuje i ne/postojanje uslova za osobe s invaliditetom i iste unese u Zapisnik. Na ovaj način će se osim obaveze stvoriti dodatna svijest o neophodnosti stvaranja uslova za osobe s invaliditetom u cilju ostvarivanja i uživanja biračkog prava.

AMANDMAN 3

U tački 1, podtački 1.3, nakon alineje 1, dodaju se nove al. 2, 3 i 4 koje glase:

„Licima kojima je Državna izborna komisija izdala službeno ovlašćenje za posmatranje izbora pristup biračkom mjestu obezbijediće se od 5,00 časova ujutro do završetka izbornog dana i odlaska svih članova biračkih odbora sa biračkih mjesta;

Ukoliko se licu kojem je Državna izborna komisija izdala službeno ovlaštenje za posmatranje izbora onemogućiti pristup biračkom mjestu, sve pripremne radnje za otvaranje biračkog mjesta ili glasanje se prekidaju a birački odbor odmah stupa u komunikaciju sa Državnom izbornom komisijom kako bi se razjasnile eventualne nedoumice.

Pripreme radnje ili glasanje ne mogu se nastaviti dok se licima ovlaštenim za posmatranje izbora ne omogući pristup biračkom mjestu.“

Obrazloženje

Iako je posmatranje izbora od strane lica kojima je Državna izborna komisija izdala službeno ovlaštenje za posmatranje izbora zakonska kategorija, u praksi je pristup biračkim mjestima tim licima od strane članova biračkih odbora često bio onemogućen. Iz tog razloga, potrebno je normirati situaciju u kojoj se licu koje posmatra izbore onemogućava pristup biračkom mjestu te korake koje je potrebno sprovesti ukoliko se to desi. Podsjećamo da niko iz biračkog odbora nema pravo da posmatraču izbora uskrati prisustvo na biračkom mjestu (osim ukoliko ta osoba ne krši izborna pravila) te da je Državna izborna komisija jedina koja izdaje i koja može povući akreditaciju. Ali, dok god je ta akreditacija na snazi, posmatrači izbora moraju imati pun pristup biračkom mjestu.

AMANDMAN 4

U tački 1. podtački 1.4. nakon riječi “prohodnost birača”, dodaju se riječi “uključujući birače s invaliditetom”, a nakon riječi “paravana-kabina koji obezbjeđuju tajnost glasanja,” dodaju se riječi “uključujući paravane-kabine sa nižom policom na 0,85 centimetara”.

Obrazloženje

Pored provjeravanja uslova koji se odnose na sam prilaz i ulazak u biračko mjesto ovim se propisuje obaveza biračkog odbora da provjeri uslove na samom biračkom mjestu, odnosno prostoriji za glasanje. Nekada se u praksi dešava da se ne void računa o organizovanju prostora i stvari u sklonu prostorije za glasanje i da se nesvjesno postavljaju prepreke koje ometaju nesmetano kretanje osoba s invaliditetom. Ovim će se izbjeći takve situacije u praksi i obezbijediti nesmetan pristup osobama s invaliditetom, kada i gdje je to moguće, do biračkog odbora, paravan kabine i glasačke kutije.

AMANDMAN 5

U tački 1, podtački 1.5, nakon alineje 1, dodaje se nova alineja 2 koja glasi:

„Nadležna izborna komisija obezbijediće adekvatne uslove za praćenje izbora u slučaju da su članovi biračkih odbora ili lica koja prate rad organa za sprovođenje izbora osobe sa invaliditetom.“

Obrazloženje

Ovim amandmanom se precizno definišu obaveze nadležne izborne komisije, kao i uslovi koji moraju biti obezbjeđeni osobama sa invaliditetom. Kako bi se svim licima za praćenje izbora omogućio uvid u kompletno tok glasanja, za osobe sa invaliditetom je neophodno obezbijediti tehničke uslove za

praćenje izbora - koji istovremeno štite njihovo dostojanstvo. Osobama sa invaliditetom je neophodno obezbjediti funkcionalan i neometan pristup biračkim mjestima kao i tehničke uslove na samom biračkom mjestu, kako bi nesmetano mogli vršiti ulogu člana biračkog odbora ili posmatrača izbornog procesa.

AMANDMAN 6

U tački 2, podtački 2.4. nakon alineje 3, dodaje se nova alineja 4 koja glasi:

„Birač sa oštećenjem vida se može potpisati po sopstvenom izboru svojeručno, otiskom prsta, ili faksimilom.

Postojeće al. 4,5,6,7,8,9,10 postaju al. 5,6,7,8,9,10,11.”

Obrazloženje

Osobama s invaliditetom, posebno osobama djelimično ili potpuno oštećenog vida je neophodno omogućiti da sami biraju način na koji će se potpisati. Ovo je posebno važno za osobe koje imaju veći stepen oštećenja vida, kako zbog osiguranja za ostvarivanje prava, tako i zbog izbjegavanja neprijatnih situacija. Birački odbor na ovaj način prilikom identifikacije birača pita birača o tome na koji način želi da se potpiše.

AMANDMAN 7

U tački 2, podtački 2.4, nakon alineje 5, dodaje se nova alineja 6 koja glasi:

„Svaki slučaj ponovne štampe odreska obavezno će se se konstatovati zapisnikom o radu biračkih odbora.“

Postojeće al. 6, 7, 8, 9 i 10 postaju al. 7, 8, 9, 10 i 11.

Obrazloženje

Predloženim pravilima nije adekvatno tretirana mogućnost zapisničke evidencije ponovne štampe odreska što se ovim amandmanom želi ispraviti i zato je neophodno precizno definisati mogućnost zapisničkog evidentiranja ovakve situacije. Ponovno štampanje odreska može uticati na regularnost izbornog procesa na određenom biračkom mjestu i izazvati sumnju političkih subjekata koji učestvuju u izbornom procesu. Naime, kako bi se spriječilo da lice može da glasa na dva glasačka listića tj. da glasa dva puta, neohodno je slučajeve ponovne štampe konstatovati zapisnikom o radu biračkih odbora. Na ovaj način će se omogućiti da se prilikom provjere odreska posebna pažnja obrati na evidentirani odrezak i da li se odrezak pojavljuje dva ili više puta.

AMANDMAN 8

U tački 2, podtački 2.5. alineji 2, nakon riječi “glasački listić”, dodaju se riječi “i na zahtjev šablon za glasački listić”.

Obrazloženje

U svakoj situaciji je neophodno imati u vidu da birački odbor treba da obezbijedi samostalno i tajno glasanje osobama sa oštećenim vidom i da im sam ponudi da glasaju uz pomoć šablona ukoliko je to njihov izbor.

AMANDMAN 9

U tački 2, podtački 2.5, nakon alineje 4, dodaje se nova alineja 5 koja glasi:

„Ako elektronska identifikacija bude onemogućena usled kvara na sistemu (uređaju), birački odbor je dužan odmah o tome obavijestiti nadležnu izbornu komisiju.”

Obrazloženje

Potrebno je propisati obavezu biračkog odbora da, ako dođe do kvara na elektronskom sistemu za identifikaciju birača, odmah obavijesti nadležnu izbornu komisiju, a ne samo da to zapisnički konstatuje. Na ovaj način, povećaće se mogućnost da se kvar na uređaju na vrijeme otkloni i da se process glasanja nastavi uz podršku elektronskog uređaja, a ne da se do kraja izbornog dana odvija samo uz pomoć vizuelne identifikacije.

AMANDMAN 10

U tački 2, podtački 2.7. u alineji 4 dodaje se nova rečenica koja glasi:

“Šablon za glasački listić mora da prati obim i izgled glasačkog listića i da bude u tamnoj (po pravilu plavoj) boji.”

Obrazloženje

Zakonom o izboru odbornika i poslanika, kao ni važećim podzakonskim aktima nije propisana boja šablona za glasački listić. Samim tim, osim obaveze nadležne izborne komisije da obezbijedi šablon, potrebno je propisati boju šablona kako bi se osiguralo da glasanje bude zaista tajno. Boja šablona mora biti najbliža boji hemijske kojom se glasa kako bi se izbjeglo ostavljanje vidnih otisaka po šablonu na mjestu gdje je birač sa oštećenjem vida zaokružio.

AMANDMAN 11

U tački 2, podtački 2.7. postojeća alineja 5 mijenja se tako da glasi:

“Birački odbor je dužan da prilikom glasanja lica sa invaliditetom kutiju za glasanje postavi na visini koja omogućava samostalno ubacivanje glasačkog listića takvom biraču.”

Obrazloženje

Obaveza je da se svakom biraču omogući samostalno i tajno glasanje. U tom smislu birački odbor mora omogućiti uslove da birači s invaliditetom sami i ubacuju svoj glasački listić u kutiji kako bi ovo pravo u potpunosti bilo garantovano i njima. Pravila o određivanju i uređenju biračkih mjesta i o mjerama kojima se obezbjeđuje tajnost glasanja treba da definišu visinu gornje ploče glasačke kutije na 120 centimetara. Međutim, u izuzetnim situacijama je važno definisati da birački odbor omogući samostalno ubacivanje glasačkog listića osobama s invaliditetom koje nijesu u mogućnosti da isti ubace u slučaju da je kutija postavljena na standardnoj visini.

AMANDMAN 12

U tački 2, podtački 2.9, nakon alineje 3, dodaje se nova alineja 4 koja glasi:

„Svaki slučaj kada uređaj registruje pokušaj ponovnog glasnja odnosno ponovne identifikacije u elektronskom sistemu lica koje je već glasalo, podaci o tom biraču unijeeće se u zapisnik o radu biračkog odbora.“

Postojeće al. 4 i 5 postaju al. 5 i 6.

Obrazloženje

Duplim pokušajima glasanja pojedinci ne samo da krše zakone već i pokušavaju da održe lošu praksu dvostrukog glasanja – zbog kojeg je, između ostalog, uveden sistem elektronske identifikacije birača. Da bi se ovakva društveno devijantna ponašanja pojedinaca procesuirala i najstrožije sankcionisala neophodno je evidentirati sve pojedince kod kojih je identifikovan pokušaj duplog glasanja.

AMANDMAN 13

U tački 2, podtački 2.10, u alineji 3, postojeća prva rečenica mijenja se i glasi:

„Opcija “Statistika” služi za štampu statističkog izvještaja po završetku glasanja, koji se prilaže uz zapisnik o radu biračkog odbora. “

Obrazloženje

S obzirom da statistički izvještaj postoji kao dio sistema elektronske identifikacije, smatramo da ga je potrebno formalizovati i učiniti obaveznim da se priloži uz zapisnik o radu biračkog odbora.

AMANDMAN 14

U tački 3, podtački 3.2, nakon alineje 2, dodaje se nova alineja 3 koja glasi:

„Ukoliko član biračkog odbora na biračkom mjestu primijeti lica koja vode evidenciju o biračima koji su glasali, dužan je o tome odmah obavijestiti predsjednika biračkog odbora, koji je obavezan da

odmah obavijesti nadležnu izbornu komisiju, što se obavezno konstatuje i u zapisniku o radu biračkog odbora.“

Obrazloženje

Na prethodnim izborima su evidentirani mnogobrojni slučajevi vođenja evidencije o biračima, koji su na ovaj način vršili pritisak na birače. Međutim, u rijetkim slučajevima je birački odbor reagovao na ovakva kršenja zakona i nije bilo adekvatne i pravovremene reakcije nadležnih organa. Ovim amandmanom bi se unaprijedila regularnost glasanja i spriječilo kršenje zakona i prava glasača na slobodne izbore.

AMANDMAN 15

U tački 3, podtački 3.5, nakon alineje 1, dodaje se nova alineja 2 koja glasi:

„Ukoliko birač nakon glasanja na biračkom mjestu ostavi poziv za glasanje, predsjednik biračkog odbora dužan je da taj poziv za glasanje odloži na posebno mjesto i da obezbijedi da se pozivi ne iznose sa biračkog mjesta dok traje glasanje.“

Obrazloženje

Na prethodnim izborima su građani prijavljivali da su glasači, na biračkom mjestu, ostavljali poziv za glasanje koji su kasnije iznošeni iz prostorija kako bi određeni predstavnici političkih partija vodili evidenciju o izašlim glasačima. Kako bi se spriječio pritisak na glasače i obezbjedila zakonitost izbora, neophodne je ovakvu situaciju preduprijeti usvajanjem predloženog amandmana.

AMANDMAN 16

U tački 4, podtački 4.5, druga rečenica alineje 1 mijenja se i glasi:

„Ukupan broj se dobija sabiranjem broja birača zaokruženih u štampanom izvodu iz biračkog spiska biračkog odbora i štampanom izvodu iz biračkog spiska za birače koji su glasali putem pisma i poredi se sa statističkom evidencijom iz elektronskog uređaja za identifikaciju birača i podacima iz zapisnika o radu biračkog odbora.“

Obrazloženje

S obzirom da statistička evidencija iz elektronske identifikacije de facto postoji, potrebno je učiniti je zvaničnom i porediti podatke iz te evidencije sa podacima koji se na biračkom mjestu manuelno vode.

AMANDMAN 17

U tački 4, podtačka 4.7 mijenja se i glasi:

“Prvo se otvara prenosno-mobilna kutija za glasanje putem pisma. Utvrđuje se broj glasačkih listića i kontrolnih kupona sa brojem zahtjeva za glasanje putem pisma. Zatim se otvara glasačka kutija na biračkom mjestu i u nju se ubacuju glasački listići iz prenosno-mobilne kutije za glasanje putem pisma.”

Obrazloženje

Potrebno je dodatno precizirati proces otvaranja mobilne, prenosne kutije i konstatovanje broja glasačkih listića u njoj, prije nego se pomiješaju sa glasačkim listićima u glavnoj kutiji.

AMANDMAN 18

U tački 4, podtačka 4.12 se mijenja tako da glasi:

“ Po utvrđivanju rezultata glasanja, birački odbor će, bez odlaganja, a najkasnije u roku od četiri časa od časa zatvaranja biračkog mjesta, izborni materijal i opremu dostaviti opštinskoj izbornoj komisiji.”

Obrazloženje

Imajući u vidu prostorni raspored, razuđenost terena kao i udaljenost biračkih mjesta od sjedišta opštinske izborne komisije period od dva časa je adekvatan da i iz najudaljenijih biračkih mjesta po vremenskim neprilikama članovi biračkih odobora pristignu do opštinske izborne komisije.

AMANDMAN 19

U tački 5, podtački 5.4, nakon alineje 1 dodaju se nove al. 2 i 3 koje glase:

„Ako predsjednik biračkog odbora u zapisnik o radu biračkog odbora ne unese primjedbu koju je dao član biračkog odbora, zapisnik o radu biračkog odbora smatraće se nepotpunim.

O odbijanju predsjednika biračkog odbora da u zapisnik o radu biračkog odbora unese primjedbu člana biračkog odbora, član biračkog odbora dužan je da u pisanoj formi informiše nadležnu izbornu komisiju u roku od 24 časa od trenutka kada se povreda desila.“

Obrazloženje

Ovim amandmanom se obezbjeđuje poštovanje prava i obaveza svih članova odbora, kao i pravni mehanizmi za zaštitu prava članova odbora. Na ovaj način će se spriječiti diskreciono odlučivanje predsjednika odbora da unese ili ne unese određene primjedbe članova odbora.

AMANDMAN 20

U tački 5, podtački 5.6, nakon alineje 1 dodaje se nova alineja 2 koja glasi:

„Nadležna izborna komisija po službenoj dužnosti provjeriće rad svakog biračkog odbora kod kojeg zapisnik o radu biračkog odbora nije potpisan od strane svih članova biračkih odbora, ili ako je nadležna izborna komisija informisana o tome da predsjednik biračkog odbora u zapisnik o radu biračkog odbora nije unio primjedbu koju je dao član biračkog odbora.“

Obrazloženje

Kako bi obezbjedili adekvatno postupanje nadležnog organa po prigovorima na zapisnik i u slučaju nepotpisanih zapisnika, neophodno je ovu obavezu jasno definisati pravilima o radu biračkih odbora.

AMANDMAN 21

U tački 6, podtačka 6.1 se mijenja tako da glasi:

„Zapečaćeni izborni materijal i opremu predsjednik biračkog odbora i dva ovlaštena predstavnika izbornih lista od kojih jedan predstavnik vladajuće koalicije a drugi opozicije, predaju opštinskoj izbornoj komisiji.“

Obrazloženje

Garantovano prisustvo predstavnika opozicije u procesu predaje izbornog materijala opštinskoj izbornoj komisiji sužava prostor za sumnje u regularnost ovog procesa.

AMANDMAN 22

U tački 6, podtački 6.1, nakon alineje 1 dodaje se nova alineja 2 koja glasi:

„Nadležna izborna komisija dužna je da na svojoj internet prezentaciji objavi zapisnike o radu biračkih odbora u roku od 7 dana od trenutka dostavljanja.“

Obrazloženje

U cilju povećanja transparentnosti u radu nadležne državne komisije neophodno je zapisnike o radu biračkih odbora učiniti dostupne široj javnosti što se može učiniti na način propisan ovim amandmanom.

AMANDMANI NA PRAVILA O GLASANJU PUTEM PISMA

AMANDMAN 23

U tački 1 nakon riječi “invalidnosti”, dodaje se riječ “nepismenosti”, a riječi “odraslih-invalidnih” zamjenjuju se riječima “odraslih lica sa invaliditetom”.

Objasnenje

Zakon o izboru odbornika i poslanika predviđa pravo nepismenih lica da glasaju putem pisma, dok je ova kategorija izostavljena iz važećih Pravila.

Termin odraslih-invalidnih je konstrukcija koja je korišćena u ranijim zakonskim propisima, a koja ima negativnu konotaciju u odnosu na osobe s invaliditetom. Konvencija UN o pravima osoba sa invaliditetom, te crnogorski Zakon o ratifikaciji Konvencije pripisuju termin osobe/lica sa invaliditetom kao politički i jezički korektan.

AMANDMAN 24

U tački 2, nakon riječi “ovih pravila” stavlja se zarez i dodaju se riječi “a koji je objavljen na sajtu Državne izborne komisije u elektronskom formatu”.

Objasnenje

Osobama s invaliditetom, bilo da su u pitanju osobe oštećenog vida ili bilo koje druge vrste invaliditeta je neophodno omogućiti da obrazac PP mogu popuniti elektronski, odštampati i potpisati, nakon čega će ga lice koje ovlaste predate biračkom odboru. Ovim se omogućava samostalno popunjavanje obrasca u formi koja je dostupna osobama s invaliditetom.

AMANDMAN 25

U tački 2, nakon alineje 4 dodaje se nova alineja 5 koja glasi:

„Ako jedno lice biračkom odboru dostavi više zahtjeva za glasanje putem pisma, to se posebno konstatuje u zapisniku o radu biračkog odbora, zajedno sa informacijama o identitetu tog lica – jedinstveni matični broj građanina, broj ličnog identifikacionog dokumenta i naziv organa koji je izdao identifikacioni dokumente.“

Postojeće al. 5 i 6 postaju al. 6 i 7.

Obrazloženje

Pomenutim amandmanom se precizno definiše postupanje u slučaju da jedno lice biračkom odboru dostavi više zahtjeva za glasanje putem pisma. S obzirom da postoji mogućnost zloupotrebe prava glasanjem putem pisma, na način predloženim ovim amandmanom se žele smanjiti mogućnost zloupotreba prava za glasanje putem pisma. Postojećim aktom se ovo pitanje precizno ne definiše.

AMANDMAN 26

U tački 4, alineji 2 poslije riječi “u službenoj koverti;” dodaju se riječi “šablon za glasački listić, na zahtjev birača sa oštećenim vidom”;

Obrazloženje

Ukoliko zahtjev za glasanje putem pisam podnese biral koji ima oštećenje vida birački odbor je dužan da uz glasački listić pripremi i šablon za glasački listić kako bi taj birač mogao samostalno da glasa.

AMANDMAN 27

U tački 5, nakon alineje 3 dodaju se nove al. 4 i 5 koje glase:

„Obrazac PG-21 Aneks 4 vodi povjerenik koji sprovodi postupak glasanja putem pisma koji dolazi iz suprotne političke opcije u odnosu na predsjednika biračkog odbora sa kojeg dolazi.

Ukoliko povjerenik koji vodi Obrazac PG-21 Aneks 4 ne unese primjedbe dugog povjerenika ili birača u obrazac PG-21 Aneks 4, povjerenik ili birač čija je primjedba odbijena imaju pravo napraviti zabilješku, koju su povjerenici dužni dostaviti biračkom odboru.”

Postojeće al. 4, 5, 6 i 7, postaju al. 6, 7, 8 i 9.

Obrazloženje

Pomenutim amandmanom se preciznije definiše postupak glasanja putem pisma. Imajući u vidu da je u prethodnom periodu više učesnika u izbornom procesu imalo konkretnih primjedbi na sprovođenje postupka glasanja putem pisma, na ovaj način se želi suziti prostor za zloupotrebe prilikom korišćenja prava na glasanja putem pisma.

AMANDMANI NA PRAVILA O ODREĐIVANJU I UREĐENJU BIRAČKIH MJESTA I O MJERAMA KOJIMA SE OBEZBJEĐUJE TAJNOST GLASANJA

AMANDMAN 28

U tački 1, nakon prve alineje 1, dodaju se nove tri nove al. 2, 3 i 4 koje glase:

„Biračko mjesto, svuda gdje je to moguće, određuje se za glasanje najmanje 50 lica. Biračko mjesto ne može se odrediti za glasanje više od 1000 lica.

Obrazloženje

Zakon o izboru odbornika i poslanika daje jasniju i precizniju formulaciju u odnosu na predloženi podzakonski akt, iako bi trebalo da bude suprotno. Iz tog razloga, predlažemo dopunu tačke 1 ovih Pravila na način da se ograniči mogućnost uspostavljanja biračkih mjesta sa manje od 50 glasača, te preuzimamo zakonsku odredbu koja kaže da, ni u kom slučaju, neko biračko mjesto može biti predviđeno za glasanje preko 1000 glasača.

Smanjenje broja najmanjih biračkih mjesta dovelo bi do racionalizacije izbornog procesa, olakšalo tehničku podršku koju je potrebno pružiti na biračkom mjestu, posebno u slučaju problema sa elektronskom identifikacijom, ali i omogućilo bolju kontrolu i nadzor od strane svih učesnika izbornog procesa. Imajući u vidu da se predlaže da se, po pravilu, biračka mjesta ne mogu odrediti ako na njima glasa manje od 50 lica, ostavlja se mogućnost da se takvo biračko mjesto odredi u situacijama kada je to stvarno opravdano.

AMANDMAN 29

U tački 3, nakon alineje 2, dodaju se nove al. 3 i 4 koje glase:

„Opštinska izborna komisija i birački odbor prilikom posjete biračkom mjestu posebnu pažnju moraju da obrate na to da li je biračko mjesto adekvatno uređeno sa aspekta obezbjeđenja tajnosti glasanja, da provjere da li je biračko mjesto pokriveno kamerama i drugim sredstvima nadzora i da obezbijede da se ta sredstva isključe prije dana za glasanje i da budu isključena dok traje glasanje, prekriju i vidno označe.

Opštinska izborna komisija i birački odbor prilikom posjete biračkom mjestu dužni su sačiniti zapisnik koji sadrži informacije o svim preduzetim radnjama i mjerama kako bi se osiguralo nesmetano i zakonito odvijanje glasanja na izborni dan.“

Postojeće al. 3 i 4 postaju al. 5 i 6.

Obrazloženje

Potrebno je osigurati tajnost glasanja, posebno na biračkim mjestima gdje postoji video nadzor, što je sve više trend kada su objekti koji se primarno koriste za neke druge namjene u pitanju.

AMANDMAN 30

U tački 4 riječi „Na biračkom mjestu“ mijenjaju se riječima „Na ulazu na biračkom mjestu“.

Obrazloženje

Zbog nedoumica u prethodnim izbornim ciklusima, potrebno je naglasiti da se zastava, oznaka i naziv biračkog mjesta i zbirna izborna lista moraju istaknuti na ulazu na BM, a ne kao što je to do sada bio slučaj da se ovi materijali ističu unutar prostorije za glasanje.

AMANDMAN 31

U tački 7, nakon alineje 1, dodaje se nova alineja 2 koja glasi:

„Licima koja prate rad organa za sprovođenje izbora obezbijediće se takva mjesta da u svakom trenutku mogu da vide glasačku kutiju, ekran uređaja za elektronsku indentifikaciju birača i ostali izborni materijal.“

Obrazloženje

Ovim amandmanom se propisuje obaveza biračkim odborima da licima koja su akreditovana za posmatranje izbora moraju obezbijediti takva mjesta u prostoriji za glasanje, da u svakom trenutku mogu da vide glasačku kutiju, uređaj za elektronsku identifikaciju birača ali i ostali izborni materijal.

AMANDMANI NA POSLOVNIK O RADU DRŽAVNE IZBORNE KOMISIJE

AMANDMAN 32

Nakon člana 8 dodaje se član 8a koji glasi:

„Član 8a

"Prilikom razmatranja i odlučivanja o prigovoru zbog povrede biračkog prava, Državna izborna komisija prvo ispituje da li je prigovor dopušten, blagovremen i izjavljen od strane ovlašćenog lica. Nedopušten, neblagovremen ili od neovlašćenog lica izjavljen prigovor, Državna izborna komisija će odbaciti svojim zaključkom.

Prilikom razmatranja prigovora zbog povrede biračkog prava, podnosilac prigovora ima pravo učešća u radu na sjednici Državne izborne komisije.

Poziv za prisustvo na sjednici na kojoj će se razmatrati prigovor zbog povrede biračkog prava Državna izborna komisija dužna je dostaviti podnosiocu prigovora najkasnije četiri sata prije održavanja sjednice.

U postupku razmatranja prigovora, Državna izborna komisija je dužna sprovesti posebni ispitni postupak, kada utvrdi da je to potrebno radi utvrđivanja odlučnih činjenica i okolnosti koje su od značaja za odlučivanje o prigovoru, kao i u slučaju kada to zatraže najmanje tri člana stalnog sastava Komisije.

U postupku iz stava 5 ovog člana kao dokazna sredstva mogu se koristiti sva dokazna sredstva pogodna za utvrđivanje činjeničnog stanja, a koja odgovaraju pojedinom slučaju, kao što su zapisnici o radu biračkog odbora, vršenje uvida u izborni materijal i zvanične isprave, iskazi svjedoka, izjave stranaka, nalazi i mišljenja vještaka, tumača i uviđaj.

Prilikom izvođenja dokaza iz ispitnog postupka iz stava 5 ovog člana, shodno će se primjenjivati odredbe Zakona kojim se uređuje upravni postupak."

Obrazloženje

Postupak utvrđivanja činjeničnog stanja za podnijete prigovore o biračkom pravu nije razrađen ni jednim pravnim aktom, što ostavlja prostor za političko odlučivanje. Naime, praksa je pokazala da je prilikom razmatranja prigovora jedino korišćen instrument vršenja uvida u zapisnik o radu biračkog odbora, a da su se odluke nerijetko donosile preglasavanjem po osnovu političkih interesa, što ne doprinosi izgradnji povjerenja u izborni proces.

AMANDMAN 33

U članu 15 dodaje se novi stav 5 koji glasi:

„Zapisnici Državne izborne komisije objavljuju se na sajtu Komisije najkasnije sedam dana od dana usvajanja“

Obrazloženje

Potrebno je obezbijediti transparentniji rad Državne izborne komisije, što će se u jednom dijelu postići i kroz objavljivanje usvojenih zapisnika sa sjednica na njenoj internet prezentaciji.

AMANDMAN 34

U članu 16 tačka se mijenja zarezom i dodaje se sledeći tekst: „najkasnije 8 časova prije održavanja sjednice.“.

Obrazloženje

Potrebno je obezbijediti da se domaće i međunarodne organizacije koje prate izbore na vrijeme obavijeste o terminu održavanja sjednice DIK-a.

AMANDMAN 35

Nakon člana 18, dodaje se novi član 18a koji glasi:

„Član 18a

Sjednice Državne izborne komisije otvorene su za medije.“

Obrazloženje

Državna izborna komisija je veoma važna institucija, koja donosi odluke od interesa za cijelu javnost, zbog čega sve njene sjednice moraju biti otvorene za javnost.

AMANDMANI NA ETIČKI KODEKS ORGANA ZA SPROVOĐENJE IZBORA

AMANDMAN 36

U članu 1, Stav 1, nakon alineje 1, dodaje se zarez i sledeći tekst: “a koji se zasnivaju na načelima nezavisnosti, odgovornosti, javnosti rada, tolerantnosti, uvažavanju ljudskih prava i dostojanstva.”

Obrazloženje

Predloženim amandmanom se navode osnovna načela iz kojih dalje proizilaze principi, standardi i pravila ponašanja članova organa za sprovođenje izbora, koja nijesu prethodno nabrojana u postojećem dokumentu.

Imajući u vidu da se Etički kodeks primjenjuje na sve članove organa za sprovođenje izbora, pa samim tim i na Državnu izbornu komisiju, treba konstatovati profesionalno obavljanje funkcije predsjednika i sekretara ovog tijela i u skladu sa tim brisati odredbu kojom se ograničava trajanje primjene Kodeksa samo na period izbornog procesa.

AMANDMAN 37

U članu 2, stav 1 mijenja se i glasi:

“Cilj Kodeksa je da definiše standarde ponašanja članova organa za sprovođenje izbora kojima će se doprinijeti većem stepenu povjerenja građana i građanki Crne Gore u organe za sprovođenje izbora, u vršenju poslova iz njihove nadležnosti, istovremeno unaprijeđujući ulogu i ugled ovih organa.”

Obrazloženje

Kodeks je pravilnik odnosno skup pravila i etičkih načela o profesionalnom ponašanju i njegova funkcija nije da promoviše ulogu i ugled članova organa za sprovođenje izbora, već da definiše standarde ponašanja kojih se svi članovi trebaju pridržavati u obavljanju svojih dužnosti.

AMANDMAN 38

U članu 3, stav 2, tačka 2 mijenja se i glasi:

„2) propisane dužnosti vršiti u skladu sa profesionalnim standardima“

U članu 3, stav 2, nakon tačke 2 dodaje se tačka 3 i glasi:

„3) svojim postupcima obezbijediti javnost rada i blagovremenu dostupnost podataka zainteresovanoj javnosti“

Vrši se prenumeracija ostalih tački.

Obrazloženje:

Predloženim amandmanima unapređuju se odredbe Etičkog kodeksa koje nisu bile dovoljno jasne.

AMANDMAN 39

U članu 4, nakon tačke 1 dodaje se tačka 2 koja glasi:

„2) izražavanje stavova o subjektima koji učestvuju na izborima i pojedinačnim kandidatima niti druga vrsta uticaja na birače“

Obrazloženje:

Predloženim amandmanima unapređuju se odredbe Etičkog kodeksa koje nisu bile dovoljno jasne.

Vrši se prenumeracija ostalih tački.

AMANDMAN 40

Etičkom kodeksu dodaje se nova glava tri koja glasi:

“III – OBAVEZA UPOZNAVANJA SA SADRŽAJEM KODEKSA

Član 5

Svi članovi organa za sprovođenje izbora danom stupanja na dužnost potpisuju izjavu kojom potvrđuju da je on/ona upoznat sa svim odredbama ovog Kodeksa i da će se istih savjesno pridržavati.“

Obrazloženje:

U članu 2, stav 2 Kodeksa navodi se da sadrži odredbe o obavezi upoznavanja sa sadržajem, dok se u daljem tekstu ova odredba ni na koji način ne razrađuje. Stoga je u cilju razrade ove odredbe potrebno definisati zasebno poglavlje i propisati način upoznavanja sa sadržinom kodeksa i preuzimanja obaveze poštovanja definisanih odredbi.

Vrši se prenumeracija ostalih glava i članova.

AMANDMAN 41

U članu 5 nakon stava 1 dodaje se stav 2 koji glasi:

“O neetičkom ponašanju organa za sprovođenje izbora prigovor može podnijeti svako fizičko ili pravno lice u pisanom obliku (elektronski ili dopisom preko arhive odnosno faksa) predsjedniku Državne izborne komisije.”

U članu 5, postojeći stav 2 postaje stav 3, briše se tačka i dodaju se sledeće riječi: “u roku od 7 dana od dana podnošenja prigovora.”

U članu 5 dodaje se novi stav 4 koji glasi:

“Predsjednik Državne izborne komisije je dužan obavijestiti podnosioca prigovora o ishodu istog u roku od 15 dana od podnošenja prigovora.”

Obrazloženje

Rješenje definisano Etičkim kodeksom je neizvedeno i nejasno. Nije propisano ko može podnijeti prigovor i na koji način, kao ni rokovi za dostavljanje prigovora, odlučivanje i obavještenje o ishodu.

NAACRT

Izrada ovog dokumenta podržana je kroz projekat: “Poštenu izbori slobodni od korupcije”, koji finansira Evropska unija, posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori a implementira ga Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS). Mišljenja i stavovi iznijeti u ovom dokumentu ne mogu se ni na koji način smatrati stavovima Evropske unije.